

1919—1969

EEN HALVE EEUW NEDERLANDSE VERENIGING VAN
GESTICHTSARTSEN

(sinds 1964 *Nederlandse Vereniging van Psychiaters in Dienstverband*)
door P. J. PIEBENGA

Geruime tijd geleden aanvaardde ik gaarne het verzoek van het Bestuur van de Nederlandse Vereniging van Psychiaters in Dienstverband (P.I.D.) om ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan in 1969 een gedenkschriftje te willen samenstellen. Door allerlei omstandigheden is naderhand besloten hieraan een artikel van meer bescheiden omvang te wijden, ter plaatsing in het Nederlands Tijdschrift voor Psychiatrie.

Er zijn naar mijn mening in deze halve eeuw drie perioden te onderscheiden, die elk voor zich min of meer een eigen karakteristiek vertonen.

1e De periode 1919 tot het begin van de dertiger jaren.

2e „De magere jaren”,¹ gevolgd door de oorlogsjaren.

3e De tijd van 1946 tot heden.

Het initiatief tot oprichting ging uit van 6 gestichtsartsen (Benders, Dozy, van Hoevell, van Lier, Nieuwenhuijse en Stuurman) toentertijd allen werkzaam in het Provinciaal Ziekenhuis nabij Santpoort.²

Zij wendden zich in een circulaire van 5 maart 1919 tot hun collegae-gestichtsartsen met het voorstel een Vereniging van Gestichtsartsen in het leven te roepen „ter behartiging hunner ideeële en materiële belangen”! Jammer genoeg is deze circulaire niet in het archief aanwezig en het is mij ook niet gelukt deze elders te achterhalen, ook niet bij de enkele nog in leven zijnde collegae, die bij de oprichting lid werden.

Naar aanleiding van deze circulaire kwamen op 29 april 1919 in Pays-Bas te Utrecht 25 gestichtsartsen bijeen, die tot oprichting besloten, waarna op 10 juli d.a.v. de Statuten werden vastgesteld.³

Deze 'Nederlandsche Vereeniging van Gestichtsartsen' werd opgericht *naast* de toen reeds bijna 50-jarige Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie en Neurologie. Het is niet waar, dat de leden van de 'nieuwe' Vereniging uit de bestaande traden, zoals ten onrechte nog wel eens wordt gedacht. Er gingen bij de oprichting zelfs stemmen op, om het lidmaatschap van de N.V.v.P. en N. verplichtend te stellen voor de leden van de N.V.v.G.A., maar dit ging de meerderheid toch te ver. Waarom deze aparte Vereniging? De N.V.v.P. en N. in 1871 opgericht door gestichtsartsen en aanvankelijk de naam dragende 'Nederlandsche Vereeniging voor Psychiatrie' (in 1895 werd de naam in de tegenwoordige gewijzigd) noemde als 4e doelstelling toch: 'de belangen en rechten der Nederlandsche geneeskundigen, die de psychiatrie als hoofdvak beoefenen, te handhaven'. Intussen groeide het aantal der zelfstandig gevestigde zenuwartsen en ging ook de Neurologie een steeds belangrijker plaats innemen, waardoor de Vereeniging zich meer en meer tot een vrijwel uitsluitend wetenschappelijke vereniging ontwikkelde, die zich met de materiële belangen der Gestichtsartsen nauwelijks meer bezighield. Het was, zoals Benders het uitdrukte: een 'te heterogene club' geworden! Volgens hem bestond er al 20 jaar lang behoefte aan een eigen Vereniging, waarvoor hij de tijd nu zeker rijp achtte.

¹ Naam ontleend aan: Drs. J. Beishuizen en Evert Werkman: *De magere jaren, Nederland in d' ecrisitiijd 1929—1939*, uitgegeven in 1968.

² In 1918 was de naam 'Meerenberg' aldus gewijzigd.

³ De Statuten werden bij Kon. Besluit van 25 september 1919 goedgekeurd.

Het werd hoog nodig, dat de G.A. front gingen maken naar alle zijden, waarbij o.m. aan de orde kwamen:

- 1 verplegersorganisaties, die de positie der G.A. inzake medezeggenschap aantasten;
- 2 gestichtsartsen, die weigerden verbeteringen aan te brengen, welke i.v.m. nieuwe psychiatrische opvattingen zouden moeten worden doorgevoerd;
- 3 soms zou het nodig zijn op te treden tegen enkele ouderwetse, autocratische directeuren.⁴

Naast deze ideële belangen, mochten echter ook de materiële niet verwaarloosd worden. De financiële positie van de G.A. moest zodanig verbeterd worden, dat de artsen zich met lust en zonder zorgen kunnen wijden aan de patiënten, aan wie deze actie dus indirect ten goede zou komen.

Met klem werd er op gewezen, dat primair een eigen organisatie nodig is, maar aangezien de groep G.A. betrekkelijk klein is, zal aansluiting bij een of andere gezaghebbende organisatie, die toegang tot de Regering heeft, van veel belang zijn. Als zodanig komen in aanmerking de Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst, het Nederlands Vakverbond, vakorganisaties van intellectuelen (bijv. leraren), de Geneeskundige Vereniging tot Bevordering van het Ziekenhuiswezen (de zg. directeurenvereniging) of andere Verenigingen van arts-ambtenaren (b.v. schoolartsen). Men werd het er over eens, dat de Vereniging zowel de geneesheren-directeur als de afdelingsartsen zal omvatten. Er waren wel enkelen, die de g.d. er liever buiten hielden, omdat deze vaak 'nauwelijks meer medicus zijn en in een veel hogere loonklasse zitten'. De opvatting van de meerderheid is echter, dat juist om gearrewar te voorkomen, beide groepen in één Vereniging behoren te komen, waardoor geschillen beter uit de weg zullen worden geruimd. Wel is het gewenst, dat er twee groepen worden gevormd, wat dan ook in de Statuten wordt vastgelegd in lid 3, luidende: 'Leden van de Vereniging kunnen zijn alle geneeskundigen, die als ambtenaren werkzaam zijn of geweest zijn aan inrichtingen voor zenuw- en geesteszieken. De leden worden onderscheiden in twee groepen, die der besturende geneesheren en die der gewone geneesheren. De Algemene Vergadering kan tot het onderscheiden van meer groepen besluiten'.

In art. 6 werd bepaald, dat ieder der in artikel 3 genoemde groepen één bestuurslid kiest, de overige leden worden gekozen door de Algemene Vergadering.

Het huishoudelijk reglement schrijft verder voor, dat van de drie laatstgenoemde leden er één moet behoren tot de groep der besturende geneesheren en twee tot die der gewone geneesheren. Kennelijk bestond er toch nog vrees voor de 'overmacht' der directeuren! In het H.R. wordt mede bepaald, dat de groepen afzonderlijk mogen vergaderen, wat overigens slechts een enkele maaal is gebeurd. Om nog even bij de Statuten stil te staan, is het interessant te weten, dat op voorstel van de eerste voorzitter Hilbers (geneesheer-directeur van Voorburg) bij de doelstelling de verheffing van de krankzinnigen verpleging voorop moet gaan.

Art. 1 luidt dan als volgt: 'De N.V.v.G.A. gevestigd te Utrecht stelt zich ten doel de behandeling en verpleging van zenuw- en geesteszieken te bevorderen en te verheffen, alsmede de ideële en materiële belangen der geneeskundigen, verbonden aan de inrichtingen voor genoemde lijdens, te behartigen'.

In 1871 had de N. V. v. Psychiatrie als 5e doelstelling aanvaard: 'het lot der krankzinnigen in den ruimsten zin des woords in Nederland te behartigen'. De vergelijking van beide teksten toont duidelijk de gewijzigde instelling t.a.v. de patiënten.

⁴ Een gestichtsarts vertelde in dit verband, dat zijn bestuur hem had gezegd, dat hij zijn geneesheer-directeur als een soort 'Godheid' moest beschouwen en diens opdrachten zonder meer moest uitvoeren.

Van het totale aantal der gestichtsartsen, 97, meldden er zich 79 als lid aan, voorwaar geen slecht begin!

Het op 30 oktober 1919 gekozen definitieve bestuur, bestaande uit Hilbers (voorzitter), Kat (beide besturende geneesheren), Gerritsen, Stuurman (secretaris) en Beyerman, is met voortvarendheid aan het werk gegaan.

Tijdens de oprichtingsvergadering had Benders gezegd, dat het toekomstige bestuur vrijheid zal moeten hebben snel en actief te handelen. Toen een der aanwezigen daarop vroeg waaruit dit handelen zou moeten bestaan, werd hem geantwoord: het sturen van adressen en het houden van besprekingen. Welnu het Bestuur bleef niet in gebreke. Op de in 1919 gehouden 4 ledenvergaderingen werden inleidingen gehouden o.m. over de salarissen, de pensioenregelingen en de rechtspositie, waarop requesten en adressen volgden aan de betrokken autoriteiten. Reeds op 18 februari 1920 ging er een salarisrequest naar de Minister van Binnenlandse Zaken (krankzinnigenzorg ressorteerde toen onder zijn departement). In de jaren 1919, 1920 en 1921 telde ik niet minder dan 18 requesten, waarbij er ook waren aan Provinciale Staten, Gemeente- en Gestichtsbesturen. Het resultaat was uiteraard wisselend, maar bepaald niet altijd negatief!

Zoals reeds werd opgemerkt, was men van stonde af aan zeer geporteerd voor aansluiting bij, c.q. intensieve samenwerking met organisaties die krachtens hun getalsterkte beter gehoor zouden hebben bij de overheden, dan onze kleine groep, al moest deze wel zelfstandig blijven!

Ook op dit punt is het Bestuur zeer diligent geweest. Na kennis te hebben genomen van de toegezonden Statuten en het H.R. van het Alg. Ned. Vakverbond, besloot men te berichten, dat voorlopig geen stappen zouden worden ondernomen om aansluiting van onze Vereniging te bevorderen. Het begrip 'vakvereniging' had nog geen vertrouwde klank. Kernachtig als steeds zei Cox: 'Heer blijven, geen knecht'!

Ook het overleg met de Centrale van Hogere Rijksambtenaren over samenwerking liep op niets uit. Met hoeveel ernst men toch streefde naar 'schaalvergroting' bleek uit het initiatief van het Bestuur een conferentie te beleggen met ongeveer 30 besturen van Verenigingen van leidende niet-Rijksambtenaren om zo mogelijk tot een Algemene Federatie te komen, maar ook deze poging mislukte. Een hoofdstuk apart vormen de contacten met de Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst, waarvoor reeds tijdens de oprichtingsvergadering veel belangstelling bestond. Op grond van toezeggingen van de toenmalige voorzitter der Maatschappij, Dr. Sikkels en ook van het Dagelijks Bestuur, werd op 30 oktober 1919 in beginsel besloten tot aansluiting. De verdere onderhandelingen verliepen echter teleurstellend, doch toen in 1922 een Ambtenaren Organisatie in de Maatschappij werd gesticht, besloot de ledenvergadering van 2 november '22 met algemene stemmen *onze Vereniging te ontbinden* om verder als *Groep Gestichtsartsen der A.O.* voort te leven! Nog diezelfde dag werd de eerste vergadering der Groep Gestichtsartsen gehouden, waarbij een dringend beroep werd gedaan op de niet-leden der Maatschappij, om zich thans als lid aan te melden. Het ging om ongeveer 20% van de leden.

Al spoedig bleek dat deze oplossing niet gelukkig kon worden genoemd. De gecompliceerdheid van de A.O., die ook duidelijk fouten had gemaakt, werkte zeer belemmerend op onze activiteiten, terwijl het ledenverlies ongeveer 30 bedroeg! 'Het H.B. voelt weinig voor de gestichtsartsen en de gestichtsartsen voelen niets voor de Maatschappij', aldus Van der Scheer.

Op de ledenvergadering van 17 december 1924 werd besloten, voortaan meer zelfstandig te gaan werken onder de oude naam Ned. Ver. voor G. A. Wel zal het contact voorlopig worden onderhouden. Le Rütte, die lid is van het H.B. der Maatschappij, blijft ijveren voor een regeling, waarbij de Mij.-contributie voor onze leden zal worden verlaagd, of leden van onze Vereniging als donateur van de Mij. kunnen worden ingeschreven. Het zelfstandig optreden der Vereniging

moet worden gewaarborgd, zij moet als een *erkende Vereniging* worden beschouwd. Het is niet gelukt en eind 1926 komt aan dit merkwaardig intermezzo een definitief einde. Kat, op ideële gronden (terecht m.i.), een groot voorstander van de Maatschappij zei: 'Ik geef toch de voorkeur aan een zelfstandige Vereniging met leden dan aan een niet zelfstandige met weinig leden', een standpunt dat ook door Beyerman steeds krachtig was verdedigd.

Pas in 1948 toen de Landelijke Vereniging van Artsen in Dienstverband (L.A.D.) werd opgericht, werd het mogelijk de categorale Ned. Ver. v. G. A. als Groep Gestichtsartsen in het Maatschappijverband te aanvaarden, ook al zijn niet alle leden lid van de Maatschappij. De enige voorwaarde was dat de vertegenwoordiger en zijn plaatsvervanger der Groep bij de L.A.D. leden van de Maatschappij moeten zijn, een alleszins redelijke eis. Sindsdien is de samenwerking bijzonder prettig en vaak succesvol gebleken. Naast deze activiteiten van organisatorische aard en die, welke zouden moeten leiden tot verbetering van de positie der gestichtsartsen, vroeg het feit, dat te weinig goed onderlegde psychiaters zich meldden als gestichtsarts, veel aandacht. Het initiatief om gestichtsartsencursussen te organiseren in de universiteitsklinieken vond weerklink bij de hoogleraren K. H. Bouman en L. Bouman te Amsterdam.

Vele gestichtsbesturen bleken bereid daarvoor extra verlof te verlenen voor 2 à 3 dagen, de reiskosten te vergoeden en voor verblijfkosten f 10,— per dag uit te keren. In 1922 had de eerste cursus plaats in Amsterdam. In latere jaren volgden ook Utrecht en Leiden. Hoe leerrijk deze dagen ook waren, de belangstelling taande desondanks en in 1927 werd er mee gestopt. Daarvoor in de plaats kwamen later de *gestichtsdagen* in de Universiteitsklinieken, die meestal zeer goed werden bezocht.

Een lofwaardig voorstel van Prof. K. H. Bouman om gedurende enige maanden een van zijn assistenten te laten werken in een gesticht en een gestichtsarts in die tijd in zijn kliniek te laten hospiteren, stuitte af op het bezwaar, dat de gestichtsarts dan enige maanden intern zou moeten zijn! Een voorstel van het Bestuur aan de Besturen der inrichtingen, aan een gestichtsarts na 10-jarig dienstverband een half jaar studieverlof te verlenen met behoud van salaris, is voorzover ik weet zelden of nooit in praktijk gebracht.

Een ander programmapunt was het gezamenlijk bezoeken van nieuwe inrichtingen en het maken van buitenlandse studiereizen. In 1929 bezochten een 12-tal leden enige Engelse inrichtingen en in 1932 bezocht een nog kleiner aantal Brussel en Waterloo, waarbij zeer interessante ervaringen werden opgedaan op het gebied van de zwakzinnigheid en het psychisch niet normale kind (prof. Ley, Dr. Decroly). Aan dit bezoek bewaar ik persoonlijk nog zeer prettige herinneringen. De onvoldoende belangstelling onder de leden die veelal financiële bezwaren als motief aanvoerden, deed ook deze pogingen verzanden! Voor vele problemen betrekking hebbende op de verpleging en behandeling der patiënten bestond veel belangstelling. Een voordracht over de 'verspreiding der patiënten over de gestichten' leidde tot een verzoek aan de Provinciale Besturen om bij de plaatsing meer rekening te willen houden met de wensen van de familie en te willen zorgen voor voldoende plaatsruimte in de eigen provincie of nabij deze. Een actie om aan patiënten, die een ouderdoms- of invaliditeitsrente genoten f 0,50 per week als zakgeld voor eigen gebruik af te staan, had in verschillende provincies het gewenste resultaat.

Een voordracht in 1920 van de Geneesheer-directeur van Maasoord over: 'Ervaringen betreffende het instituut der aangewezen afdeling' lokte vele reacties uit. Deze waren tot grote voldoening van de Inspecteur Dr. J. H. Schuurmans Stekhoven (de 'vader' der aangewezen afdelingen) zeer gunstig, wat van belang was, want in die tijd waren er behalve warme voorstanders, nog steeds vele felte tegenstanders.

Helaas begon zich reeds in 1922 het 'bezuinigingsspoek' te melden. Ondanks

dringende protesten onzer Vereniging werden de eisen inzake de verpleegruimte verlaagd. De Minister schreef: 'Er is haast bij, het moet gebeuren'!! Een circulaire van de Inspecteurs, waarin werd aangedrongen op minder opnamen en meer ontslagen van o.m. 'rustige patiënten' leidde op 2 november 1922 tot een bij acclamatie aangenomen motie, die werd gezonden aan het Hoofdbestuur van de Maatschappij met het verzoek deze ter kennis te brengen van de bevoegde autoriteiten.

De tekst van deze motie luidde:

De Groep Gestichtsartsen van de Ambtenaren Organisatie in de Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst, in algemene vergadering bijeen te Utrecht den 2den November 1922,

Gehoord de besprekingen betreffende de circulaire van de Inspecteurs inzake de opnemng en het ontslag van krankzinnigen, betwijfelend of op de wijze, welke de circulaire aangeeft, wel een *werkelijke* bezuiniging is te bereiken, wijl het weren van de rustige, weinig hulp behoevende en vaak flink arbeidende lijders uit de gestichten, de gestichtsverpleging der overblijvenden des te duurder zal maken, Van mening, dat het oordeel of een geesteszieke gestichtsverpleging behoeft zoveel mogelijk aan de geneeskundigen moet blijven, en dat de inmenging en contrôle der rechterlijke ambtenaren zich moet beperken tot de vraag of aan de wettelijke voorschriften is voldaan en moet dienen om te waken tegen mogelijke misbruiken,

Overwegende, dat de inhoud der circulaire geëigend is om een onjuiste mening te doen ontstaan omtrent het standpunt dat de geneeskundigen innemen ten opzichte van de opnemng en het ontslag van geesteszieken,

Overtuigd, dat de tegenwoordige psychiaters blijk hebben gegeven van gaarne te willen meewerken aan de reclassering van de rustige gestichtspatiënten, waarbij zij echter niet altijd de nodige steun van de familie en de autoriteiten onder vinden en ten zeerste het gemis van een goed reclasseringslichaam voelen,

Verzoekt het Hoofdbestuur er bij de bevoegde autoriteiten op aan te dringen, dat de bemoeiingen der rechterlijke ambtenaren bij de opname en het ontslag van geesteszieken zich beperken tot contrôle op de wettelijke voorschriften en het tegengaan van misbruiken en dat de overheid meer dan tot dusverre de reclassering van gestichtspatiënten, van wie de gestichtsarts terugkeer in de maatschappij nuttig acht, bevorderen en steunen zal.

De in 1921 aangenomen Wet op de Ziekenverpleging, de arbeidswet en het Verplegingsbesluit geven aanleiding tot uitvoerige discussies en adressen. Dat eventueel verplegenden zouden worden opgenomen in de Examencommissie, zoals in de Rijksgestichten gebruikelijk was, lokte zoveel verzet uit, dat de Minister ervan afgezien heeft, maar tegelijkertijd liet hij weten, dat voorlopig van invoering der wet niets zal komen, vanwege de kosten. De G.A.V. stelde toen voor de kosten te laten bestrijden uit de opbrengst der examengelden, een methode die al jaren door de Ned. Ver. voor P. en N. met succes werd toegepast, eenvoudig en afdoende!

Van het Verplegingsbesluit verwachtte men veel onheil, de meest absurde maatregelen zijn mogelijk door de willekeur van niet-medische ambtenaren, de arbeidstherapie zal er door benadeeld worden, bedrijven zullen op zaterdag vroeg moeten sluiten etc.

Geen arbeidsinspectie naast de Geneeskundige Inspectie in de Gestichten en geen beperkende maatregelen dan de Wet verlangt (men vreesde nl. zeer de te verwachten Algemene Maatregel van Bestuur) zo luidden in het kort de commentaren. In de praktijk bleek het later toch allemaal wel mee te vallen.

Een verzoek aan de Tweede Kamer het daarheen te leiden, dat bij de Pensioenwet 1922 ook de particuliere gestichten zouden worden betrokken, werd niet ingewilligd. Als er sprake is van een wijziging van het Rijksbezoldigingsbesluit en van een wijziging van het Georganiseerd Overleg bij het Rijk zit de Vereniging

weer op het vinkentouw.

Een voortdurende bron van zorgen was de zgn. 'formatie van het verplegend personeel'. Deze hield in, dat er slechts een beperkt percentage gediplomeerden in de gestichten werkzaam mocht zijn. Werd van overheidszijde deze formatie nodig gevonden om de verpleegprijs te drukken, vele gestichtsartsen achtten haar nuttig en in het belang van een goede verpleging! Men zou er later anders over gaan denken!!

Werd de formatie overschreden, wat bij de verplegers al spoedig het geval was, dan moest er ontslag volgen en juist deze consequentie benauwde de Ver. v. G. A., want waar konden deze gediplomeerde broeders een adequate plaats vinden in de maatschappij? Met de toenemende werkeloosheid werd het probleem steeds ernstiger en tenslotte ging men er toe over, deze verplegers in dienst te houden op arbeidsovereenkomsten (dus niet in vaste dienst en dus zonder pensioenrechten). Een afschuwelijke toestand! Het aanstellen van zoveel mogelijk vrouwelijke leerlingen leek nog de beste methode. Bij de zusters werd de formatie niet zo gauw bereikt, velen verlieten na diplomering de inrichting wegens huwelijk of door overgang naar de A-verpleging.

Over de wijziging van de Krankzinnigen Wet, die in 1929 tot stand kwam is in de Vereniging in de daaraan voorafgaande jaren herhaaldelijk gesproken. Vanuit de Tweede Kamer werden meer 'waarborgen' gevraagd i.v.m. vermeende onrechtmatige opnemingen en in-bewaring-stellingen. Hoewel hiervan in feite geen sprake was, de wetswijziging moest en zou er komen. Tenslotte ging de Vereniging accoord met het ontwerp mede om het verwijt te ontgaan, dat wij geen meerdere controle wensten.

Het ging eigenlijk alleen maar om enkele actief protesterende patiënten, terwijl voor hen, die zonder rechterlijke machtiging konden worden verpleegd, er feitelijk niets veranderde. Het geheel was al met al nogal onschuldig. Voor een aantal leden was het teleurstellend, zij vonden de nieuwe bepalingen een overwinning voor het juridische standpunt, gesteund door de angst der meeste leken. Men sprak van een verzwakking van het medische standpunt. In de praktijk bleken er later geen overwegende bezwaren te bestaan. Wij zijn het er over eens, dat de wet sterk verouderd is en er toch nog mee gewerkt kan worden.' Wij zijn sinds tientallen jaren gewend, dat zelfs duidelijke wettelijke voorschriften in deze materie ook door het juridische staatstoezicht in onbruik worden gelaten', zei Kat op het Congres van Geestelijke Volksgezondheid in 1930 in tegenwoordigheid van vrijwel alle autoriteiten op dit gebied en niemand sprak hem tegen.⁵ Dat neemt niet weg, dat er alle reden is te blijven ijveren voor een geheel nieuwe wet op de Geestelijke Volksgezondheid. Tot heden weliswaar zonder resultaat.

Inmiddels is, wat ik de 2e periode heb genoemd, ingegaan en voorlopig zal bij alle vergaderingen de 'bezuiniging' de hoofdschotel vormen. Alarmerend wordt de situatie, wanneer in 1932 de provincie Zuid-Holland een bezuiniging eist van 30% op de provinciale uitgaven ten behoeve van de krankzinnigenverpleging, wat voor de begrotingen der gestichten ongeveer neerkwam op een bezuiniging van 10%. De door de Minister naderhand ingestelde 'Commissie Frederiks' eiste nog meer. Stuk voor stuk werden de Besturen vergezeld van hun geneesheer-directeur bij deze commissie ontboden om te horen wat hun te doen stond. Onze vereniging belegde samen met de R.K. zustervereniging (in 1924 opgericht) een vergadering, waarin Kat een voordracht hield over wat hij noemde de destructieve bezuinigingsplannen van de overheid. Hiertegenover stelde hij de noodzaak van een constructieve bezuiniging. Deze voortreffelijke voordracht is later verwerkt in een artikel in het Haagsche Maandblad.⁶ Tegenover de bewering van de

⁵ Uit: *Krankzinnigenrecht*, door Dr. A. Querido 1939, blz. 243.

overheid, dat vele patiënten bij ontslag uit de gestichten zich in hun maatschappelijk milieu niet meer 'thuis voelden', omdat zij het in het gesticht 'zo goed' (te goed) hadden, stelt Kat het euvel van de 'massaverpleging'; de armerige voeding en medische verzorging (te weinig medici). De 'bouw en bijbouw van gestichten zijn onvoldoende doordacht met het gevolg dat er op vele plaatsen te veel 'open plaatsen' zijn waarvoor 'rouwgeld' moet worden betaald.⁷

Reeds in 1930 had onze Vereniging een 'bouwcommissie' gevormd, met het doel bouwplannen te bestuderen, materiaal te verzamelen betreffende bouw en inrichting van gestichten om daardoor te komen tot het opstellen van bepaalde normen. Deze commissie, waarin ook een architect zitting had, heeft zeer intensief vergaderd, maar een rapport is nooit verschenen. Al zag de commissie wel bepaalde richtlijnen, het bleek haar onmogelijk deze tot een rapport te verwerken. De voorzitter Engelhard heeft later zijn persoonlijke visie neergelegd in een zeer lezenswaardig artikel: 'Gegevens over den bouw van een psychiatrische inrichting'.⁸

In samenwerking met de Nederlandsche Vereniging van Krankzinnigengestichten was er ook een 'bezuinigingscommissie' in het leven geroepen. Reeds in december 1932 deelde Engelhard mede, dat het werk dezer Commissie doodliep, z.i. was de Vereeniging van Gestichtsbesturen niet actief genoeg. Nog eenmaal komt deze commissie ter sprake, wanneer in 1935 de penningmeester meedeelt, dat het batig saldo der Vereniging is verbruikt ten behoeve van de bezuinigingscommissie! Nomen est Omen!!

Uiteraard ging de opleiding van verplegenden onze Vereniging zeer ter harte. Het rapport van de destijds bestaande 'Raad voor de Ziekenverpleging' waarin ook onze Vereniging vertegenwoordigd was, leidde tot uitvoerige besprekingen. Velen achtten toen al de overheidsbemoeiingen te groot worden, het verplichte Röntgenonderzoek bij leerling-verplegenden en het opnemen van de luchtbescherming in het opleidingsprogramma ontmoette veel bezwaren. Overigens is er van dat rapport in die tijd niets verwezenlijkt, vele desiderata (o.a. vooropleiding) zullen pas in de laatste jaren in vervulling gaan.

De totstandkoming van het Specialistenregister (1930) had o.m. tot gevolg, dat ook in onze Vereniging in de daarop volgende jaren de opleiding tot zenuwarts een belangrijk punt van bespreking vormt. Vooral de vraag in hoeverre de gestichten ingeschakeld kunnen worden bij deze opleiding heeft veel aandacht, wat tot op de huidige dag nog steeds het geval is.

De moeilijkheden in de gestichten namen in de crisisjaren steeds toe. Er waren in den lande meer dan 1600 plaatsen, terwijl minstens 900 Nederlandse patiënten in België werden verpleegd (waarvan \pm 750 in Gheel), veelal omdat de verpleegprijs er zoveel lager was. Deze uittocht van patiënten had uiteraard een ongunstige invloed op de verpleegprijs. Een aanschrijving in 1935 van de Minister van Binnenlandse Zaken aan de Gedeputeerde Staten, betrekking hebbend op deze situatie en de nadelige invloed daarvan in onze inrichtingen, had weinig resultaat, mede als gevolg van een niet gelukkig geredigeerde passage om Gheel, die

⁶ *Haagsche Maandblad*, nov. 1932; J. Kat: *Bezuiniging op het krankzinnigenwezen*.

⁷ Als een pikante bijzonderheid herinner ik hier aan het feit, dat bovengenoemde voordracht en artikel voor de Inspecteur Dr. J. H. Schuurmans Stekhoven aangeleiding zijn geworden tot het instellen in het N.O. Ressort van de 3-maandelijke vergaderingen met de geneesheren-directeur, de later zo gewaardeerde en nuttige Ressortvergaderingen. Op 1 maart 1933 had de eerste plaats; in het Westelijk Ressort werd dit initiaief gevolgd in 1935 terwijl in het Zuidelijk Ressort deze vergaderingen begonnen in 1947.

⁸ *Psychiatrische en Neurologische Bladen*, jg. 1936, No. 1a (Huldigingsbundel J. Kat Wzn.).

gemakkelijk tot een onjuiste interpretatie aanleiding gaf. In een request aan de Minister heeft onze Vereniging op dit gevaar gewezen, overigens gaarne haar adhaesie betuigend met deze aanschrijving.

Dat er in deze jaren weinig kans was op verbetering van de materiële toestand der gestichtsartsen, spreekt welhaast vanzelf. Voor 'adressen' was het geen geschikte tijd. Er zijn wel besprekingen ten departemente gevoerd. Maar de een werd meestal tegen de ander uitgespeeld. Steeds werd de minst bezoldigde graag tot maatstaf genomen!

Toch zat de Vereniging in deze jaren niet stil. Een rapport over 'eenvoudige inrichtingen' werd besproken en aanvaard. Een voordracht van Engelhard over: 'Eisen te stellen aan een Psychiatrische Inrichting' oogstte veel waardering. In een motie werd uitgesproken dat een goede voor- en nazorgdienst, in 1928 door Pameyer in Maasoord opgericht, overal dringend nodig was. Merkwaardig is het, dat de actievare therapie van Hermann Simon, reeds in 1926 in ons land door Van der Scheer in Santpoort ingevoerd, eigenlijk nooit een speciaal onderwerp op de vergaderingen heeft uitgemaakt. Vermoedelijk is dit het gevolg van de omstandigheid, dat elders op talloze bijeenkomsten hierover al uitvoerig was gesproken. Daarbij komt m.i. dat velen toch te weinig oog hadden voor de 'revolutionaire vernieuwing' die Simon bracht, men beschouwde deze verplegingsvorm te veel als een uitbreiding van de arbeidstherapie zonder meer.

Ongetwijfeld is het opvallend, hoe in deze jaren de belangstelling voor de lichamelijke verzorging van onze patiënten toenam, en aanleiding gaf tot vele belangrijke voordrachten. Na een voordracht van Dr. C. Banning (de latere Hoofdinspecteur Volksgezondheid) op 18-4-'36 over 'Voeding en Volksgezondheid' werd het voedingsvraagstuk in vele gestichten ter hand genomen met het resultaat, dat vrijwel steeds veel te lage calorische waarden werden geconstateerd. Vooral waren er tekorten wat betreft de eiwitverstrekking, terwijl het ook met de vitamines meestal niet te best gesteld was. Het spreekt vanzelf, dat verbeteringen moeizaam werden verkregen, want uitbreiding van de voeding verhoogde de kostprijs!

Op 6 mei 1935 gaf Dr. H. R. Gerbrandy, longarts en consultatiebureau arts in Friesland, die reeds in het Franeker gesticht van alle patiënten longfoto's maakte en adviezen gaf over de behandeling, zijn visie op het probleem van de tuberculose in onze inrichtingen (de frequentie bleek 10 x zo groot als in de maatschappij). Deze voordracht gaf de stoot tot grote activiteit in vrijwel alle inrichtingen. Röntgeninstallaties werden aangeschaft om door doorlichting c.q. foto's (aan deze laatste gaf Gerbrandy verre de voorkeur) de opsporing te verbeteren en zo tot een effectiever bestrijding te kunnen komen.

Het contact met Dr. Gerbrandy bleef ook na de oorlog bestaan, waardoor de B.C.G. vaccinatie in onze inrichtingen op gang kwam. Wij zijn aan deze collega, die inmiddels Inspecteur Volksgezondheid voor de tuberculosebestrijding was geworden, veel dank verschuldigd voor zijn deskundige en heldere uiteenzettingen die steeds leidden tot praktische maatregelen, aangepast aan de bijzondere situatie in onze inrichtingen.

Mede in verband met de tuberculose, werd in enkele grote inrichtingen een full-time internist aangesteld en over de betekenis hiervan werd ook in onze Vereniging uitvoerig gesproken.⁹ Aanvankelijk schoorvoetend, vaak voorlopig in part-time functie, heeft na de oorlog de internist als onmisbaar lid van de geneeskundige staf vrijwel overal zijn intrede gedaan.

Op 13 september 1935 bezocht de Vereniging de Organon fabriek te Oss, waar Dr. Tausk een zeer boeiende voordracht hield over 'Toepassing van hormonen in de Psychiatrie', waarbij hij met name het menformon en de insuline behande-

⁹ P. J. Piebenga, De medische staf in onze psychiatrische inrichtingen. *Psych. en Neurol. Bladen* jrg. 1936, no. 1a (Huldigingsbundel J. Kat Wzn.).

ling van Sakel besprak.¹⁰

Spoedig volgen in onze vergaderingen voordrachten van leden over de insuline behandeling (Van der Scheer), de cardiazolshock (Van Montfrans, Van der Scheer) en later over de electroshock (Barnhoorn).

Er worden in deze jaren veel bezoeken gebracht aan allerlei instituten, die in engere zin niet tot de psychiatrische gestichten worden gerekend. Als zodanig zijn te noemen: de Rekkensche inrichtingen, het Psychopathen asyl te Heiloo, het Sanatorium Koningsheide te Schaarsbergen en het Rijksopvoedingsgesticht te Zeist. Onderwerpen uit het 'grensgebied' worden behandeld o.a. 'De werking van een zenuwcentrum' (Prof. Jordan), 'Instinct en ervaring bij dieren' (Dr. Bierens de Haan).

'Eigentijds' zijn voordrachten over 'Luchtbescherming in de gestichten' (Jelgersma), 'Geestesstoornissen in mobilisatie en oorlogstijd' (Carp), 'Classificatie der militaire psychotische patiënten in mobilisatietijd' (Grelinger).

En dan — breekt de oorlog uit! Ondanks alle narigheid van de bezetting is het parool 'voorlopig rustig doorwerken'. Veelzeggend zijn de onderwerpen der voordrachten: 'De brand in Heiloo en de ervaringen daarbij opgedaan' (Barnhoorn), 'Bominslag Duinenbosch en de medische verzorging bij rampen' (Teestra).

Wat er verder terecht gekomen is van het rustig doorwerken is bekend. Op 18-12-'43 wordt de deur gesloten, er zijn nadien in de oorlog geen algemene vergaderingen meer gehouden.

Op genoemde datum werd de volijverige secretaresse mej. A. B. G. Aukes herbenoemd, die de verwachting uitsprak, dat er in de komende vijf jaar wel meer Verenigingswerk te doen zal zijn! Op dat ogenblik werd waarschijnlijk niet vermoed, dat de Vereniging nog ruim twee jaar vleugellam zou blijven. Pas op 19 januari 1946 werd de eerste Algemene Vergadering na de bevrijding gehouden. De *derde periode*, die niet de onbelangrijkste zal blijken te worden, is aangevangen.

Op deze vergadering heeft de voorzitter in de eerste plaats gesproken over de chaotische toestanden in de inrichtingen, die vrijwel alle, de een meer dan de ander, zwaar hebben geleden onder de bezetting. Hij herinnert aan de evacuaties, het weghalen van de Joodse patiënten en met name aan het drama van het Apeldoornse Bos, het gevangenzetten en gijzelen van talrijke gestichtsartsen, de verwoestingen door het oorlogsgeweld, de hongerwinter 1944—1945, de doden bij de bevrijding en het tekort op vrijwel elk gebied ook na de bevrijding (tekort aan personeel, gebrek aan verpleegruimte, de nooddrift inzake de textiel etc).

Maar, het oog gericht op de toekomst, houdt hij daarna een indrukwekkende voordracht: 'Richtlijnen bij de wederopbouw van ons werk in de Gestichten', waarbij hij o.m. aandacht vraagt voor de arbeidstherapie, de gezinsverpleging, de voor- en nazorg, het wetenschappelijk werk, maar ook voor de opleiding van het personeel, en voor de maatschappelijke positie van het verplegend personeel, de noodzaak van dienstcommissies, medezeggingschap van het personeel. De belangrijke suggesties zullen in een rapport worden verwerkt, dat zal worden toegezonden aan de Minister en aan de Besturen van alle inrichtingen.

In een volgende vergadering houdt Kat een voordracht over een door hem samengesteld rapport over de organisatie van de Geestelijke Volksgezondheidszorg in ons land. Hij wenst een goede samenwerking tussen overheid en particulier initiatief, bundeling van verschillende gebieden met behoud van zelfstandigheid der diverse groepen en bovenal een nieuwe wet in de plaats van de krankzinnigenwet van 1884. Wat dit laatste punt aangaat, kan al na een paar maanden

¹⁰ Later werd ons door ethisch-medische puristen het verwijt gemaakt, dat wij ons door een geneesmiddelenindustrie een lunch hadden laten aanbieden! O Tempera, O Mores!

worden meegedeeld, dat een Commissie gevormd door de Nationale Federatie van de Geestelijke Volksgezondheid en de Ned. Ver. v. P. en N. bezig is aan het ontwerp van een nieuwe wet!

Door onze Vereniging worden spoedig activiteiten ontwikkeld op het gebied van de opleiding en de rechtspositie van de verplegenden. Er gaan adressen naar de Minister ook over de salarissen en al wordt daarop geen direct antwoord ontvangen: later blijkt wel dat als de Ministers van Sociale Zaken en Binnenlandse Zaken zich bezighouden met een uniforme salarisregeling, een pensioenregeling en de arbeidsvoorwaarden, daarbij ook van onze adressen terdege kennis is genomen.

De overgang van het krankzinnigenwezen van de afdeling Armenzorg van het Ministerie van Binnenlandse Zaken naar dat van Sociale Zaken wordt toegejuicht. Verdeeld zijn de meningen, wanneer later de invoering bij Volksgezondheid volgt. Velen vrezzen in de praktijk de overvleugeling door de Somatische Volksgezondheid, hoewel het principe uiteraard juist is. De voorzitter richt een persoonlijke brief aan de betrokken secretaris-generaal met het dringende verzoek bij de overgang de belangen van onze inrichtingen in het oog te willen houden!

Over de toenemende nood betreffende het tekort aan vrouwelijke verplegenden wordt herhaaldelijk gesproken. In 1947 zijn er inrichtingen bij welke het tekort tot 35% is gestegen, er zijn gestichten die al meer dan een half jaar tot een jaar geen patiënten meer opnemen. Het heeft geen zin hier te spreken over de oorzaken en de eventuele middelen ter bestrijding, zij zijn bekend genoeg, maar in de eerstvolgende 15 jaar blijft de toestand ongunstig. Bij voortdoring is door ons gewezen op voorlichting en propaganda voor het beroep, maar wij waren ook niet blind voor de zeer onvoldoende salariëring in verhouding tot andere vrouwelijke beroepen. Ik herinner mij o.a. met collega Aukes een bezoek te hebben gebracht bij minister Drees, toen minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, om op deze wantoestand te wijzen, maar het zou lang duren voor de gewenste verbetering een feit werd.

In 1947 hield de groep Geneesheren-Directeur een vergadering naar aanleiding van het feit dat in Maasoord naast de Geneesheer-directeur een economisch directeur zou worden benoemd, die een geheel zelfstandige functie zou krijgen. Aan de geneesheer-directeur werden de verpleging, de behandeling en de huishoudelijke dienst op de afdelingen toegewezen. Alle andere diensten stonden rechtstreeks onder de economisch directeur. Deze situatie werd in een psychiatrische inrichting, waarbij de patiënten in alle bedrijven zijn ingeschakeld, de bedrijven er niet zijn voor de economie, maar in de eerste plaats voor de patiënten, ten zeerste veroordeeld. Besloten werd een scherp adres te zenden aan de gemeenteraad van Rotterdam, waarop nimmer een antwoord is ontvangen, maar de economische directeur werd *wel* benoemd. Later heeft een soortgelijke situatie in het Provinciaal Ziekenhuis nabij Santpoort, de geneesheer-directeur doen besluiten zijn functie neer te leggen. Naar aanleiding van een en ander is een rapport over de instructie voor de Geneesheer-directeur samengesteld, dat gepubliceerd is in het tijdschrift „Het Ziekenhuiswezen” en aan vele instanties is toegezonden.

Een geheel andere zaak, die de gemoederen lange tijd heeft bezig gehouden was de kwestie 'nevenwerkzaamheden' van de gestichtsarts. Er werd in de Vereniging zeer verschillend over gedacht. Naast voorstanders waren er ook tegenstanders die meenden, dat het werk in de inrichting er door in het gedrang kon komen. Zij voelden voor een financiële compensatie. Acuut werd de kwestie, toen in de vergadering van 28 januari 1950 van de zijde der Inspectie werd meegedeeld, dat het verplegingspeil hier en daar gedaald zou zijn door wantoestanden t.g.v. nevenwerkzaamheden. Overwogen werd in alle K.B.'s geldende voor de inrichtingen, een verbodsbepaling op te nemen. Een onderhoud van mij als voorzitter en collega Schenk met de staatssecretaris Dr. P. Muntendam werkte verhelderend.

Wij wezen op de nadeligheid van te veel overheidsinmenging, wij hadden toch al te kampen met te weinig artsen.

De Staatssecretaris bleek tenslotte meer te voelen voor preventieve dan voor repressieve maatregelen. In de jaarvergadering van 26 januari 1952 kon de Inspecteur Pameyer meedelen, dat er preventieve maatregelen afkomen, die mild zullen worden toegepast. Voor nevenwerkzaamheden zou in de toekomst toestemming moeten worden gevraagd. Later is men t.a.v. dit punt nog veel soepeler geworden, het bleek steeds meer dat met name bepaalde nevenwerkzaamheden (werkzaamheden bij consultatiebureaus b.v.) voor de afdelingsarts nuttig waren. Deze zienswijze hing samen met het inzicht dat intra- en extramurale voorzieningen niet scherp mochten worden gescheiden.

Een door de Vereniging ingestelde Commissie, die de salarissen der gestichtsartsen ging bekijken, kwam tot de conclusie, dat vele artsen in dienstverband niet-specialist (gemeenteartsen, schoolartsen etc.) salarissen genoten, die veruitgingen boven die van artsen-wèl specialist in onze inrichtingen. Het werd dus weer tijd voor actie, wederom met wisselend resultaat. Opnieuw deed zich het bezwaar gevoelen, dat wij een betrekkelijk kleine groep vormden. Door de oprichting van de Landelijke Vereniging van artsen in dienstverband (L.A.D.) binnen de Ned. Mij tot bev. der Geneesk. (1948), waarbij zich ook categorale Verenigingen (groepen van bepaalde artsen in dienstverband) konden aansluiten, werd besloten tot aansluiting, zoals reeds elders is vermeld. Overeengekomen werd, dat onder bepaalde omstandigheden de Vereniging eventueel zelfstandig mag ageren. Voorafgaand overleg met de L.A.D. werd raadzaam geacht, om na te gaan, op welke wijze een actie het beste kan worden gevoerd. Is een kwestie eenmaal vastgelopen, dan wordt het uiteraard voor de L.A.D. wel moeilijker nog iets te bereiken. In de loop der jaren is gebleken, hoe nuttig het door de Vereniging genomen besluit is geweest. Het is de L.A.D. gelukt goede verhoudingen te scheppen, zowel met de overheid als met particuliere instanties. De nadruk wordt vooral gelegd op de status van geneeskundige van de arts in dienstverband, meer dan op die van ambtenaar. De met grote zorg en deskundigheid voorbereide salaris- en pensioenrapporten van de L.A.D. zijn voor vrijwel alle instanties richtsnoer geworden en het zijn met name ook de gestichtsartsen, die hiervan de gunstige gevolgen hebben ondervonden.

In 1954 is door onze Vereniging aan de Provinciale Besturen en de Besturen der inrichtingen een advies gezonden, waarbij aangedrongen werd de salarissen van de gestichtsartsen te brengen op f 14.000,— - f 17.000,—; daarbij werd verzocht de zoveel stof opwaaierende emolumenten af te schaffen. Over de nevenwerkzaamheden werd uit tactische overwegingen niet gesproken. Na dit jaar zijn onzerzijds geen algemene acties meer gevoerd, noch over de salariëring, noch over de rechtspositie, de arbeidsvoorwaarden etc. Toen in 1957 het L.A.D. rapport het maximum salaris van een geneesheer-specialist op f 20.000,— stelde en dat voor de geneesheer-directeur op f 23.000,— werd in die tijd van bestedingsbeperking een algemene actie onzerzijds ongewenst geacht. De in dat jaar tot stand gekomen 'Toxopeus-regeling' heeft bovendien de salarispositie belangrijk verbeterd. Al waren er dan geen 'acties', er mocht zeker worden gesproken van een opgewekt verenigingsleven. De vergaderingen werden over het algemeen zeer goed bezocht, wat zeker mede gevolg was van de aard der voordrachten, die in toenemende mate een meer wetenschappelijk karakter (de plaatsruimte laat helaas niet toe hier uitvoeriger op in te gaan) gingen dragen. 'Gestichtstechnische' kwesties, zoals vroeger over vloeren, ventilatie, het belang van het landbouwbedrijf etc. kwamen niet meer aan de orde. De 'gestichtsartsendagen' in de diverse Universiteitsklinieken trokken veel bezoekers, meer en meer werd het gewoonte dat de vergaderingen, die werden gehouden in de Psychiatrische Inrichtingen, wat het voordrachtenprogramma betrof door de staf van het ziekenhuis werden verzorgd, een bewijs dat er ook in de inrichtingen aan wetenschappelijk onderzoek meer

aandacht werd besteed dan veelal vroeger het geval was. Herhaaldelijk is in de vergaderingen het punt 'opleiding tot zenuwarts' ter sprake gekomen!

Van verstrekkende betekenis was de Statutenwijziging die op 31 oktober 1953¹¹ haar beslag kreeg. De voornaamste wijziging had betrekking op art. 3 waarvan het eerste lid als volgt luidde: 'Leden van de Vereniging kunnen zijn alle geneeskundigen, die als ambtenaren werkzaam zijn of geweest zijn aan inrichtingen voor zenuw- en geesteszieken'.

Er waren in de loop der jaren vele gestichtsartsen overgegaan naar sociaal-psychiatrische diensten en zij bleven dus lid. Maar er waren ook reeds velen, die zonder ooit gestichtsarts te zijn geweest, een vol-ambtelijke functie gingen vervullen op 'extra muraal' terrein en zij konden geen lid worden. De tijd werd rijp geacht de mogelijkheid te scheppen ook hen tot het lidmaatschap toe te laten. Besloten werd het genoemde eerste lid voortaan als volgt te doen luiden: 'Leden kunnen zijn alle geneeskundigen, die in dienstverband werkzaam zijn of geweest zijn in het belang der geestelijke Volksgezondheid'.

Tegelijkertijd werd de naam der Vereniging gewijzigd in: 'Nederlandse Vereniging van psychiaters in Dienstverband', al spoedig afgekort tot P.I.D. Het gevolg was zeer verblijdend. Reeds na één jaar was het ledental vrijwel verdubbeld. Ook hoogleraren traden als lid toe. Het aantal groepen werd uitgebreid met die der geneeskundigen werkzaam op het gebied der Sociale Psychiatrie. Met recht mocht in 1957 de nieuwe voorzitter Doff in de jaarvergadering dan ook zeggen: 'In de afgelopen vijf jaar heeft de Vereniging een bijzondere ontwikkeling doorgemaakt'. Herhaaldelijk werd reeds na de oorlog de wens geuit, de gehouden voordrachten te laten drukken of in stencils rond te zenden. Enkele voordrachten vonden zoals wij reeds hebben gezien, hun weg naar de Psychiatrische en Neurologische Bladen, doch nadat deze in 1948 als *Folia Psychiatrica, Neurologica et Neurochirurgica Neerlandica*, gingen verschijnen met de oorspronkelijke artikelen in één der moderne talen, werd deze weg moeilijk begaanbaar. Een enkele keer werd een voordracht gestencild aan de leden verstrekt, maar veelal was het budget onvoldoende om hiervan een ruim gebruik te maken. Het is een kloek besluit geweest toen in 1959 besloten werd de 'Voordrachtenreeks', waarvan het eerste nummer in oktober van de pers kwam, te laten verschijnen. Voorlopig werd besloten, dat er per jaar vier nummers zouden worden uitgegeven. Het was de bedoeling hierin voordrachten, gehouden op de vergaderingen te publiceren, voorzover zij niet elders werden geplaatst, terwijl ook enkele boekbesprekingen werden opgenomen. De uitgave van deze periodiek in de eigen taal bleek al spoedig een groot succes te zijn. In 1966 werd het aantal nummers per jaar tot zes uitgebreid, terwijl bij uitzondering de mogelijkheid werd geopend andere oorspronkelijke artikelen op te nemen. De redactie en met name de ijverige hoofdredacteur collega Marlet oogstte terecht veel lof en speelde al geruime tijd met de gedachte de 'beperkte' doelstelling in die zin om te zetten, dat de 'Voordrachtenreeks' zou worden een 'Nederlands Tijdschrift voor Psychiatrie', welke wens in 1969 in vervulling is gegaan. Het nieuwe tijdschrift verschijnt thans maandelijks in tien afleveringen per jaar.

Intussen heeft zich ook in de Ned. Ver. voor P. en N. een interessante ontwikkeling voorgedaan, die haar beslag kreeg bij de Statuten-wijziging in 1961, waarbij binnen het kader van de 'grote' Vereniging twee afdelingen zijn gevormd, een voor de Psychiatrie en een voor de Neurologie, ieder met een eigen bestuur, overkoepeld door het hoofdbestuur van de Vereniging. Reeds in de jaarvergadering van de P.I.D. in 1963 werd er door een der leden opgemerkt, dat onze Vereniging meer en meer een parallel Vereniging kon worden genoemd van de afdeling Psychiatrie. Al was onze doelstelling vooral gericht op de behartiging der groepsbelangen, het zwaartepunt was de laatste jaren toch eigenlijk verlegd

¹¹ Goedgekeurd bij K.B. van 20 februari 1954 no. 26.

naar meer wetenschappelijke activiteiten. Sindsdien is een mogelijke structuurverandering van onze Vereniging een punt van ernstig overleg en is de vraag naar voren gekomen, of het niet gewenst is de P.I.D. op te heffen e.q. als Sectie Sociale Psychiatrie verder te leven in de Ned. Ver. voor P. en N.

De relatie tussen beide verenigingen is in de laatste jaren in gunstige zin gegroeid. Sinds 1965 is er een overlegcommissie, de voor- en najaarsvergaderingen van de afdeling Psychiatrie en de P.I.D. worden gecombineerd geconvoceerd. Gesproken mag worden van een gezonde toenadering. Er is thans een reciprociteit t.a.v. de bestuurlijke functies, de voorzitter van de afd. Psychiatrie is bestuurslid van de P.I.D. en omgekeerd. In 1968 is de Voordrachtenreeks voor de luttel bijdrage van f 10,— per jaar toegezonden aan alle leden van de Ned. Ver. v. P. en N. voorzover zij niet te kennen hebben gegeven dit blad niet te willen ontvangen, wat begrijpelijkerwijze vooral geldt voor de pur-sang neurologen. De stormachtige ontwikkeling in de geestelijke gezondheidszorg vraagt om bundeling van krachten, meer dan om versnippering. Niettemin, er is nog geen oplossing gevonden; de problemen om een eenwording te verwezenlijken blijken zeer gecompliceerd, zoals het jaarverslag van 1966 vermeldt. In 1968 heeft het Bestuur een enquête gehouden onder de leden. De uitslag daarvan was, dat van de 223 uitgebrachte stemmen (het aantal leden op 31 december 1968 bedroeg 327) er 185 zich uitspraken voor opheffing en slechts 38 waren er tegen.

Toch heeft de voorzitter Van Baar op de jaarvergadering, 15-3-'69 te Den Dolder gehouden, m.i. terecht gesteld dat de enquête-uitkomst zonder meer niet voldoende is. Het Bestuur zal trachten een praeadvies uit te brengen, waarbij het uiteraard van veel belang is, dat vooraf een diepgaand overleg wordt gepleegd met het H.B. van de Ned. Ver. v. P. en N. Een der knelpunten is gelegen in het feit, dat een deel onzer leden geen lid is van de N. V. v. P. en N. en daarvan zijn er nogal veel, die *niet* als specialist zijn geregistreerd waardoor zij geen gewoon lid van de Ned. Ver. v. P. en N. kunnen worden. Het Centraal College erkent t.a.v. de opleiding tot zenuwarts alleen landelijke wetenschappelijke Verenigingen. Een oplossing is m.i. dat de niet-gespecialiseerde leden der P.I.D. buitengewoon lid worden van de N. V. v. P. en N. met gelijke rechten als de leden, behoudens het niet mogen uitoefenen van het stemrecht wanneer over opleidingskwesties een beslissing moet worden genomen. Er zijn natuurlijk nog wel meer bezwaren. Zullen de 'vakbelangen' voldoende behartigd worden? Jaren geleden toen er ook al eens sprake was van een reorganisatie (prof. K. H. Bouman) heeft de Ned. Ver. v. P. en N. pertinent verklaard dit niet te willen doen. Maar er is veel veranderd. Door de goede samenwerking met de L.A.D. en de instelling van de nieuwe Sociale Commissie met haar twee kamers (kamer van de zelfstandig werkende zenuwartsen (Z.W.Z.) en een kamer van de zenuwartsen in dienstverband (Z.I.D.) lijkt het waarschijnlijk, dat de vak- en groepsbelangen der psychiaters in dienstverband op deskundige wijze zullen kunnen worden behartigd.

Hoe het ook zij, het is duidelijk, dat de Vereniging zich op een tweesprong bevindt. Het is niet mijn taak aan te geven, welke weg in de toekomst moet worden bewandeld.

In ieder geval mag worden vastgesteld, dat de Vereniging in de afgelopen halve eeuw zeer verdienstelijk werk heeft gedaan, zowel ten bate van de verpleging van geesteszieken als ten behoeve van haar leden.

Wij mogen de initiatiefnemers van 1919 zeker zeer dankbaar zijn en willen verder ook gaarne hulde betuigen aan allen, die in deze 50 jaar de Vereniging op zo uitstekende wijze hebben gediend.

Het is daarom dunkt mij zinvol in dit verband een aantal niet meer in leven zijnde collegae te noemen, die zich voor de Vereniging zó bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt, dat wij hun op deze plaats onze posthume hulde niet willen onthouden. Ik denk daarbij zonder volledig te kunnen zijn aan mannen als

Benders, Hilbers, Stuurman, Kat, Cox, Le Rütte, Gerritsen, Engelhard (zeer terecht, zoals uit het voorgaande wel is gebleken, werd hij op 26 januari 1952 benoemd tot lid van verdienste) Kraus, Doff en bovenal ook aan mej. A. B. J. Aukes, die benoemd werd tot secretaresse op 8 december 1928 en deze functie op bewonderenswaardige wijze heeft vervuld tot aan haar overlijden op 16 februari 1958.

Hoe ook de verdere ontwikkeling moge zijn, in de annalen van de Nederlandse Psychiatrie zal deze Vereniging een ereplaats blijven behouden.

Stichting Geestelijke Volksgezondheid Zuid-Holland

Heemraadssingel 297, Rotterdam, telefoon 010-256588

De Stichting Geestelijke Volksgezondheid Zuid-Holland

vraagt voor het centrale deel van de provincie

een psychiater

Deze zal belast worden met sociaal psychiatrische hulpverlening, die zich deels op individuele volwassenen en hun omgeving, maar tevens nadrukkelijk op de geestelijke gezondheidszorg in de streek richt.

Family Therapy of training daarin onder supervisie kan worden gerealiseerd. Mogelijkheid tot wetenschappelijk werk is aanwezig.

Regelmatige refereer-bijeenkomsten, o.a. met de afdeling preventieve en sociale psychiatrie van de Medische Faculteit Rotterdam (Prof. Trimbos) staan op het programma.

Psycho-therapeutische ervaring is van voordeel, maar niet noodzakelijk.

Bij voorkeur full-time dienstverband.

Ook zij die hun opleiding binnenkort beëindigen, kunnen solliciteren.

Inlichtingen bij de psychiater-directeur van de dienst, F. W. Frets, Benoordenhoutseweg 23 te 's-Gravenhage, tel. 070-247800.

Sollicitaties worden ingewacht bij het secretariaat van de Stichting, Heemraadssingel 297 te Rotterdam.